

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені В.Н. КАРАЗІНА

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

КОМПЛЕКС НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
з дисципліни «Теорія міжнародних відносин»

рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

галузь знань **29 «Міжнародні відносини»**

спеціальність **291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»**

освітня програма **«Міжнародні відносини та регіональні студії»**

вид дисципліни **обов'язкова**

факультет **міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу**

Укладачі:

Лиман Сергій Іванович, доктор історичних наук, професор, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

Парфіненко Анатолій Юрійович, кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства ХНУ імені В. Н. Каразіна

1. Навчальний контент:

Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень

Предмет та завдання курсу. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин. Об'єкт досліджень міжнародних відносин. Сутність міжнародних відносин. Найважливіші особливості міжнародних відносин. Традиції вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України.

Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин

Проблема методу в дослідженні міжнародних відносин. Принципи, що впливають із первинних уявлень про об'єкт дослідження. Суб'єктивізм та об'єктивізм. Полеміка щодо головних дійових осіб у міжнародному середовищі. Принципи державоцентризму (етатизму) та транснаціоналізму. Системний, діалектичний, дедуктивний, індуктивний підходи. Особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження. Теоретизування. Синтетичний метод. Методи дослідження, що застосовуються у теорії міжнародних відносин (загальні, експлікативні, конструктивні та прогнозні). Поняття і категорії теорії міжнародних відносин. Проблеми формування понятійно-категоріальної системи. Загальнонаукові поняття і категорії.

Тема 3. Учасники міжнародних відносин

Зміст поняття «учасники міжнародних відносин». Критерії учасництва. Визначення Р. Поп'юк-Рисинської. Класифікація К. Ваставського. Суспільні та операційні суб'єкти. Поняття «актор». Застосування понять «гравець», «партнер», «сторона», «суб'єкт міжнародного права». Сутність обмеженої правосуб'єктності. Сутність державоцентризму. Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.

Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин

Видова структура міжнародних відносин. Проблема співвідношення видів міжнародних відносин. Підходи Г. Морґентау та Р. Арона. Зовнішньополітичні відносини. Сутність зовнішньої політики держави у науковій думці. Класифікації зовнішньої політики. Визначення та сутність міжнародної політики. Три типи зовнішньополітичних відносин. Світова політика та три її стани. Дипломатія та її головні функції, прийоми та засоби. Переговорний процес. Сучасне міжнародне право. Типи міждержавних військових відносин. Міжнародні економічні відносини. Більш повільний розвиток економічних відносин у порівнянні з політичними. Системи господарських зв'язків між країнами. Міжнародний поділ праці. Світове господарство. Ліберальна та протекціоністська економічна політика. Міжнародні відносини у сфері культури. Міжнародні відносини у сфері інформації. Форми міжнародних відносин.

Тема 5. Проблема класифікації наукових концепцій. Теорії ідеалізму.

Значущість та сутність чотирьох великих дискусій. Принципи класичної школи теорії міжнародних відносин. Міжнародний аспект в ідеалістичних політичних поглядах Платона та Аристотеля. Відродженням ідеалізму у теологічній концепції Томи Аквінського. Концепція гармонійних безконфліктних міжнародних відносин Х. Гроція. Ідеї Дж. Бенґама про «обмеження сили» у міжнародних відносинах. Е. Кант як засновник ліберального напрямку ідеалізму. Теоретичні погляди ідеалістів у 1920-1930-х роках. Ідеалізм як система наукових поглядів на міжнародні відносини.

Тема 6. Політичний реалізм

Фуکیدід як засновник політичного реалізму. Становлення теорії реалізму у творчості Н. Макіавеллі. «Природний стан» Т. Гобса у міжнародних відносинах та обґрунтування «реалістичного погляду на міжнародну політику. Роль права як регулятора міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля. Питання про зовнішню політику у творчості М. Вебера. Теорія "балансу сил". Основи теорії політичного реалізму Г. Морґентау. Політичний реалізм у теоретичних концепціях Г. Кісінджера та Р. Арона.

Тема 7. Неореалізм та неолібералізм

Теорії міжнародних відносин К. Волтца. Постулати неореалізму у творчості Р. Гілпіна. Типи транснаціональної глобальної взаємодії у творчості Дж. Ная та Р. Кохена. Радикальний неолібералізм Ф. Фукуями. Ідеї досягнення загального миру у творчості Г. Кларка та Л. Б. Сона. Полеміка між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.

Тема 8. Системні теорії модернізму

Зародження біхевіорізму та його основні принципи у теорії міжнародних відносин. «Біхевіористична революція» та принципи модернізму. Початком «Великої дебати» і поділу теорії міжнародних відносин на дві школи (класичну та модерністську). Вихідні методологічні постулати біхевіорізму у творчості Д. Істона. Системні теорії міжнародних відносин. Л. фон Берталанфі – основоположник загальної теорії систем. Класифікація міжнародних систем М. Каплана. О. Янг та його п'ять принципів міркувань щодо міжнародної системи. Дж. Моделскі та його теорія т. зв. цивілізаційних систем. Типи міжнародних систем у трактуванні Й. Гальтунга. Теорії зв'язку (linkage theories) : формулювання С. Розена, К. Холсті, В. Хандрієдера. Факторні теорії (теорії поля). Концепції К. Райта, Р. Руммеля, Н. Гледіча. Криза теорії міжнародних відносин: раціоналізм і рефлексіонізм. Політичні традиції як регулятори політичного життя.

Тема 9. Теорії міжнародного середовища.

Зародження географічного детермінізму. Ступінь розвитку держав і цивілізацій з особливостями їх географічного положення, клімату та ґрунтів у творах античних авторів. Географічно-детерміністичні концепції розвитку суспільства Ж. Бодена, Ш. Монтеск'є, А. Тюрго, Г. Бокля, Л. Мечникова, Е. Реклю. Теорії географічного детермінізму та геополітика. Трактати Ф. Ратцеля, А. Мехена, Х. Маккіндера. Расово-антропологічні теорії Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа, Х. Чемберлена. Марксизм. Неомарксизм Е. Валлерстайна, С. Аміна, Р. Кокса, А. Франка. Цивілізаційні теорії А. Тойнбі, С. Гантінгтона, Е. Тоффлера.

Тема 10. Міжнародні системи

Поняття та структура міжнародних систем. Аналіз системності міжнародних відносин М. Капланом. Незалежні та залежні змінні міжнародних систем. П'ять груп факторів між зовнішньою політикою держави та системою міжнародних відносин у трактовках Дж. Розенау. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності. Фактори, які найчастіше вважають складовими поняття "могутність держави (географічні, демографічні, економічні, інфраструктурні, військові, політичні, історичні, психологічні). Типи міжнародних систем. Система вето, Система балансу сил. Гнучка біполярна система. Жорстка біполярна система. Універсальна система. Гомогенна та гетерогенна системи. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.

Тема 11. Міжнародні конфлікти

Поняття «сила». Сила як атрибут суб'єктів міжнародних відносин. Явище рівноваги сил у міжнародній системі. Особливості процесу застосування сили. Визначення конфлікту. Проблеми дефініювання міжнародних конфліктів. Типи міжнародних

конфліктів. Класифікація конфліктів за Й. Гальтунгом (політичні, економічні та ідеологічні). Двосторонні, багатосторонні та коаліційні конфлікти. Короткотривалі (блискавичні), середньотривалі та довготривалі (затяжні) конфлікти. Фази міжнародних конфліктів. Три основні фази конфлікту (загострення, ескалація та деескалація). Проблеми розв'язання воєнних конфліктів. Війна РФ проти України як виклик міжнародній безпеці та сучасному світовому порядку. Роль міжнародних організацій у розв'язання воєнних конфліктів. Проблеми наукового визначення та інтерпретації поняття «міжнародний порядок».

Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця

Зміст понять «мирне співіснування» та міжнародна співпраця. Випадки, у яких можливе мирне співіснування. Загальновизнані принципи у стосунках між державами: принцип суверенної рівності, принцип не застосування сили, принцип мирного розв'язання спорів, принцип невтручання, принцип територіальної цілісності, принцип непорушності кордонів, принцип поваги до прав людини, принцип рівноправності й самовизначення народів, Принцип добросовісного виконання зобов'язань згідно з міжнародним правом. Цінності та основні риси консервативної ідеології. Найважливіші форми міжнародної співпраці. Двостороння та багатостороння співпраця.

Рекомендована література Основна література

1. Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
2. Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
3. Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
4. Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
5. Мателешко Ю. П. Теорія міжнародних відносин: навчальний посібник / Ю. П. Мателешко. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла», 2020. 156 с.
6. Міжнародні відносини: Історія. Теорія. Економіка. Право: навчальний посібник / за ред. М.З. Мальського, Ю.М. Мороза. К.: Знання, 2010. 463 с.
7. Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
8. Основи теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. Львів: Академія сухопутних військ, 2010. 240 с.
9. Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
10. Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.
11. Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид. доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.
12. Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Допоміжна література

1. Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К. : Юніверс, 2000. 688 с.

2. Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2016. 472 с.
3. Бебик В. Сучасна глобалістика : провідні концепції і модерна практика : Навчальний посібник / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.
4. Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
5. Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
6. Вонсович О. С. Недоліки системи євроатлантичної безпеки у ХХІ ст. / О. С. Вонсович // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 25-34.
7. Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С. Гантінгтон ; пер. з англ. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
8. Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон. К.: Фенікс, 2020. 584 с.
9. Глобалізація і сучасний міжнародний процес: монографія / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. К. : Університет «Україна», 2009. 508 с.
10. Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
11. Горобець І. В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років) / Горобець І. В. . К.: Міленіум, 2017. 418 с.
12. Горук А. Американські наукові бачення міжнародного порядку після завершення «холодної війни» // Історична панорама. 2010. Вип. 11. С. 99–127.
13. Європейська та євроатлантична інтеграція : навч. посіб. / [О. В. Баула та ін. ; за заг. ред. О. М. Лютак]; Луц. нац. техн. ун-т. Херсон : Олді-плюс, 2016. 375 с.
14. Живко М. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії / М. Живко, О. Іващук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73-76
15. Зовнішня політика у постбіполярному світі (аналіз. проблеми. прогнози): Монографія / Наукова редакція д.і.н., проф. С.С.Трояна. К.; 2014. 189 с.
16. Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
17. Киридон А. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір / А. Киридон, С. Троян // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 82-83.
18. Кіссинджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2017. 320 с.
19. Козинець І. П. Постійна структурована співпраця з питань безпеки та оборони ЄС: перспективи для України / І. П. Козинець, В. С. Клименко. Воєнно-історичний вісник. 2017. № 4 (26). С. 138–143.
20. Конфліктологія : навч. посіб. / [М. П. Гетьманчук та ін. ; за заг. ред. М. П. Гетьманчука]; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів: ЛьвДУВС, 2016. 343 с.
21. Концепція зовнішньої політики України (робочі матеріали за підсумками 2019 р.) / за редакцією Корсунського С., Габер Є., Веселовського А., Шелест Г. Дипломатична академія України, 2020. 71 с.
22. Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.). Харьков: ХГАК, 2009. 688 с.
23. Лиман С. И. Международные отношения средневековой Европы в творчестве Д. И. Каченовского (1827–1872) // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. 2019. Серія «Історія». Вип. 56. С.67-77.

24. Лиман С., Парфіненко А. Міжнародні відносини на Балканах у творчості професора Імператорського Харківського університету О. Л. Погодіна / С. Лиман, А. Парфіненко // Дриновський збірник. Харків ; Софія, 2021. Т. 14. С. 215-225.
25. Лиман С. І., Парфіненко А. Ю. Схід і Захід : історія проти географії на різних етапах цивілізаційної акселерації // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 28-30.
26. Лиман С. І. , Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.
27. Лиман С. Дзвінки струни меридіанів: міжнародні відносини у творчості В.Г. Ціватого (до 30-річчя початку його науково-педагогічної діяльності) // Сіверянський літопис. 2021. № 5 (161). С. 232-241.
28. Лісовський П. М. Міжнародні відносини: ментальність, геополітика, глобалізація. Навч. посіб. К.: Кондор-Видавництво, 2017. 156 с.
29. Ороховська Л.А. Глобалізм та геополітика в добу глобалізації / Л.А.Ороховська // Проблеми системного підходу в економіці: збірник наукових праць. 2020. Вип. 1 (75). Частина 1. С.19-24.
30. Основи зовнішньої політики України: підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець та ін.]. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2018. 240 с.
31. Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник. Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. 328 с.
32. Парфіненко А. Ю. Балканський вимір європейської безпеки в світлі геостратегій ключових міжнародних гравців Сходу та Заходу / А. Ю. Парфіненко // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2020. Т. 12. Вип. 1. С. 222-232.
33. Парфіненко А. Ю. Країни Східної та Південно-Східної Азії у зовнішньополітичних пріоритетах України / А. Ю. Парфіненко // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії: досвід модернізації та перспективи взаємодії: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 24-27.
34. Перепелиця Г.М. Асиметрія міжнародних відносин / Г. М. Перепелиця, О. В. Заремба, Пол Д'аньєрі [та ін]; за ред. Г. М. Перепелиці, О. М. Субтельного. — К. : Видавничий дім «Стилос», 2005. — 555 с.
35. Пантелєєв В. Soft Power: роль суб'єктивного чинника у міжнародних відносинах // Зовнішні справи. 2010. № 2. С. 36–39.
36. Станчев М. Третя світова: битва за Україну / М. Станчев, Ю. Фельштинський. Київ: Наш Формат, 2022. 408 с.
37. Хмель А. О. Теорія міжнародних відносин : Методичні вказівки до семінарських занять / Хмель А. О. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2019. 52 с.
38. Циватый В. Г. Идеиные конфронтации Европейской Реформации : внешнеполитические и исторические особенности институционализации кальвинистских теорий политического сопротивления (взгляд из XXI века) / В. Г. Циватый // Спадок Реформації : до 500-річчя 95 тез Мартіна Лютера та пам'яті Ю.О. Голубкіна (1941-2010). Харків, 2019. С. 158-162.
39. Циватый В.Г. Європейська зовнішня політика доби раннього Нового і Нового часу: проблеми інституціоналізації (теоретико-методологічний аспект) / В. Г. Циватый // Науковий вісник Дипломатичної академії України. К., 2000. Вип. 4. С. 268-274.
40. Циватый В.Г. Зовнішні справи і дипломатичні практики Флорентійської республіки на межі Середньовіччя та раннього Модерного часу: інституціональний дискурс

- (проблеми історичної та сучасної комунікології) / В. Г. Ціватий // Зовнішні справи. 2020. 9-10. С. 33-40.
41. Шергін С. О. Політологія міжнародних відносин : навч. посібник / Шергін С. О. К. : Дипломатична Академія України при МЗС України, 2013. 200 с.
 42. Fukuyama F., The End of History and the Last Man, by Francis Fukuyama; Free Press, 418 p.
 43. Huntington SP, The Clash of Civilizations? In: Lechner FJ, Boli J, editors. The globalization reader. 4th ed. West Sussex: Wiley-Blackwell; 2012. 37–44.
 44. Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. London : Routledge, 2009. 202 p.
 45. Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.
 46. Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition / G. Ritzer. Oxford, 2019. 606 p.
 47. Rosenau J. N. Distant proximities. Dynamics beyond globalization. Princeton university press / J. N. Rosenau. Princeton and Oxford, 2003. 401 p.
 48. Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F., Soderbaum, J. Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.
 49. Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.
 50. Wallerstein I. Utopistics or historical choices of the twenty-first century / I. Wallerstein. New York: The New Press, 1998. 93 p.
 51. Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

- 1) Бжезінський З. Велика шахівниця. Американська першість та її стратегічні імперативи [Електронний ресурс]. – Режим доступу: dontsov-nic.com.ua/wp-content/.../03/Bjezinski.Velyka-shahivnytsia.pdf
- 2) Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/mignar_konfl.pdf
- 3) Біла книга 2021. Оборонна політика України. Київ: Міністерство оборони України, 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 120 с. https://www.mil.gov.ua/content/files/whitebook/WhiteBook_2021_Draft_Final_03.pdf
- 4) Валецький О.Л., Ішмуратов АТ. Політичний конфлікт у сучасній Україні: культурні виміри, структура, принципи аналізу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/Atiens/Academy/8474/co001.zip>
- 5) Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2017/11/Slovník-GPNB.pdf>
- 6) Забеліна І. О. Поняття та сутність політичних криз: історико-бібліографічний аналіз [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/564>
- 7) Лісабонський договір : роз'яснення. Представництво Європейського Союзу в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/library/238201.html>
- 8) Міжетнічні та міжконфесійні конфлікти і їх вплив на сучасний політичний розвиток // Центр дослідження регіональних проблем "Євразія". [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.geocities.com/CapitolHill/Senate/8092/8pesym.html>

- 9) Пацук Ю. Проблема врегулювання політичних конфліктів в українському суспільстві [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.cvu.kiev.ua/I p/021p99u/5_1.html
- 10) Спільна стратегія Європейського союзу щодо України [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_492.
- 11) Стратегія зовнішньополітичної діяльності України від 26 серпня 2021 року № 448/2021. Офіційне інтернет-представництво Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.president.gov.ua/documents/4482021-40017>
- 12) Троян С.С. Сучасні міжнародні відносини: основні тенденції еволюції. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://vmv.kyvu.edu.ua/v/08/trojan_ss.htm
- 13) Циватий В. Г. Національні особливості інтелектуальної історії Франції доби класичного Середньовіччя та раннього Нового часу: європейські культурно-історичні, політико-дипломатичні та інституційно-цивілізаційні цінності. URL: <http://elibrary.ivinas.gov.ua/Cinnist-2018-34-41>
- 14) Шеренговський Д. В. Поняття та сутність міжнародного конфлікту в науці про міжнародні відносини [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.stationline.org.ua/politologiya/30-politika/1345-ponyattyata-sutnist-mizhnarodnogo-konfliktu-v-nauci-pro-mizhnarodni-vidnosini.html>
- 15) Gray C. S. War, peace and international relations : an introduction to strategic history / C. S. Gray. N.Y.: Routledge, 2007. 306 p. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.routledge.com/War-Peace-and-International-Relations-An-introduction-to-strategic-history/Gray/p/book/9780415594875>
- 16) Oksenberg Rorty A. The Moral Duty of Promoting Political Conflict / Philosophy of education. 1995 URL: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html
- 17) Ritzer G. Globalization: The Essentials [Electronic resource] / George Ritzer. -Malden, Oxford, Carlton: Wiley-Blackwell, 2011. 368 p. URL: http://media.wiley.com/product_data/excerpt/15/04706556/0470655615-65.pdf
- 18) Young T. Readings in the International Relations of Africa. Indiana. Indiana University Press: 2016, 384 p. URL: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ed.uiuc.edu/EPS/PES-yearbook/95_docs/rorty.html

2. Плани практичних (семінарських) занять, самостійної роботи

Семінарське заняття 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень

План семінару / Питання для обговорення

1. Предмет та завдання курсу. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.
2. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин.
3. Об'єкт досліджень міжнародних відносин.
4. Традиції вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України.

Семінарське заняття 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин

План семінару / Питання для обговорення

1. Проблема методу в дослідження міжнародних відносин.
2. Особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження.
3. Поняття і категорії теорії міжнародних відносин.
4. Проблеми формування понятійно-категоріальної системи.
5. Загальнонаукові поняття і категорії.

Семінарське заняття 3. Учасники міжнародних відносин

План семінару / Питання для обговорення

1. Зміст поняття «учасники міжнародних відносин». Критерії учасництва.
2. Застосування понять «актор», «гравець», «партнер», «сторона», «суб'єкт» міжнародних відносин.
3. Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин.
4. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.

Семінарське заняття 4. Видова структура та форми міжнародних відносин

План семінару / Питання для обговорення

1. Видова структура міжнародних відносин. Проблема співвідношення видів міжнародних відносин.
2. Зовнішньополітичні відносини.
3. Міжнародні економічні відносини.
4. Міжнародні відносини у сфері культури.
5. Міжнародні відносини у сфері інформації.
6. Форми міжнародних відносин.

Семінарське заняття 5. Проблема класифікації наукових концепцій. Теорії ідеалізму

План семінару / Питання для обговорення

1. Значущість та сутність чотирьох великих дискусій.
2. Принципи класичної школи теорії міжнародних відносин
3. Міжнародний аспект в ідеалістичних політичних поглядах Платона та Аристотеля.
4. Відродженням ідеалізму у теологічній концепції Томи Аквінського.
5. Концепція гармонійних безконфліктних міжнародних відносин Х. Гроція.
6. Ідеї Дж. Бенґама про "обмеження сили" у міжнародних відносинах.
7. Е. Кант як засновник ліберального напрямку ідеалізму.
8. Теоретичні погляди ідеалістів у 1920-1930-х роках. Ідеалізм як система наукових поглядів на міжнародні відносини.

Семінарське заняття 6. Політичний реалізм

План семінару / Питання для обговорення

1. Фукідід як засновник політичного реалізму.
2. Становлення теорії реалізму у творчості Н. Макіавеллі.
3. «Природний стан» Т. Гоббса у міжнародних відносинах та обґрунтування «реалістичного погляду на міжнародну політику».
4. Роль права як регулятору міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля.
5. Питання про зовнішню політику у творчості М. Вебера.
6. Теорія «балансу сил».
7. Основи теорії політичного реалізму Г. Морґентау.
8. Політичний реалізм у теоретичних концепціях Г. Кісінджера та Р. Арона.

Семінарське заняття 7. Неореалізм та неолібералізм

План семінару / Питання для обговорення

1. Теорії міжнародних відносин К. Волтца.
2. Постулати неореалізму у творчості Р. Гілпіна.
3. Типи транснаціональної глобальної взаємодії у творчості Дж. Ная та Р. Кохена.
4. Радикальний неолібералізм Ф. Фукуяма.
5. Ідеї досягнення загального миру у творчості Г. Кларка та Л. Б. Сона.

6. Полеміка між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.

Семінарське заняття 8. Системні теорії модернізму

План семінару / Питання для обговорення

1. «Біхевіористична революція» та принципи модернізму.
2. Системні теорії міжнародних відносин.
3. Теорії зв'язку (linkage theories).
4. Факторні теорії (теорії поля).
5. Криза теорії міжнародних відносин: раціоналізм і рефлексіонізм.
6. Політичні традиції як регулятори політичного життя.

Семінарське заняття 9. Теорії міжнародного середовища

План семінару / Питання для обговорення

1. Теорії географічного детермінізму та геополітика. Трактати Ф. Ратцеля, А. Мехена, Х. Маккіндера.
2. Расово-антропологічні теорії Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа, Х. Чемберлена.
3. Марксизм.
4. Неомарксизм Е. Валлерстайна, С. Аміна, Р. Кокса, А. Франка.
5. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі.
6. Цивілізаційна теорія С. Гантінгтона.
7. Цивілізаційна теорія Е. Тоффлера.

Семінарське заняття 10. Міжнародні системи

План семінару / Питання для обговорення

1. Поняття та структура міжнародних систем.
2. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності.
3. Типи міжнародних систем.
4. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.

Семінарське заняття 11. Міжнародні конфлікти

План семінару / Питання для обговорення

1. Поняття «сила». Сила як атрибут суб'єктів міжнародних відносин.
2. Явище рівноваги сил у міжнародній системі. Особливості процесу застосування сили.
3. Проблеми дефініювання міжнародних конфліктів.
4. Типи міжнародних конфліктів.
5. Фази міжнародних конфліктів.
6. Проблеми розв'язання воєнних конфліктів.
7. Проблеми наукового визначення та інтерпретації поняття «міжнародний порядок».

Семінарське заняття 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця

План семінару / Питання для обговорення

1. Зміст понять «мирне співіснування» та «міжнародна співпраця».
2. Цінності та основні риси консервативної ідеології.
3. Найважливіші форми міжнародної співпраці.

Завдання для самостійної роботи

Тема 1. Вступ. Теорія міжнародних відносин як навчальна дисципліна та напрям наукових досліджень

Питання до теми самостійної роботи:

1. Визначте основні елементи навчальної дисципліни, яка вивчає теорію міжнародних відносин, у системі суспільних наук.
2. Схарактеризуйте структуру, завдання та функції теорії міжнародних відносин.
3. В чому полягає об'єкт досліджень міжнародних відносин.
4. Розкрийте етапи та процес вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України XIX – поч. XXI ст.

Література:

- Гнасеви́ч Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасеви́ч. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Капі́тоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капі́тоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Лиман С. И. Идеи в латах: Запад или Восток? Средневековье в оценках медиевистов Украины (1804 – первая половина 1880-х гг.) / С. И. Лиман. Харьков: ХГАК, 2009. 688 с.
- Лиман С. И. Международные отношения средневековой Европы в творчестве Д. И. Каченовского (1827–1872) // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Караїзна. 2019. Серія «Історія». Вип. 56. С.67-77.
- Лиман С. Міжнародні відносини на Балканах у творчості професора Імператорського Харківського університету О. Л. Погодіна / С. Лиман, А. Парфіненко // Дриновський збірник. Харків ; Софія, 2021. Т. 14. С. 215-225.
- Лиман С. Дзвінки струни меридіанів: міжнародні відносини у творчості В.Г. Ціватого (до 30-річчя початку його науково-педагогічної діяльності) / С. Лиман // Сіверянський літопис. 2021. № 5 (161). С. 232-241.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.
- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
- Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.
- Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид..доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.
- Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Тема 2. Методологічні проблеми теорії міжнародних відносин

Питання до теми самостійної роботи:

1. В чому полягає проблема методу в дослідженнях міжнародних відносин?
2. Схарактеризуйте особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження.
3. Визначте поняття і категорії теорії міжнародних відносин.

4. Схарактеризуйте проблеми формування понятійно-категоріальної системи.

Література:

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.

Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.

Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

Лиман С. І. Схід і Захід : історія проти географії на різних етапах цивілізаційної акселерації / С. І. Лиман, А. Ю. Парфінченко // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 28-30.

Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.

Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.

Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.

Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.

Шепелев М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелев. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Тема 3. Учасники міжнародних відносин

Питання до теми самостійної роботи:

1. Розкрийте зміст поняття «учасники міжнародних відносин».
2. Порівняйте зміст понять «актор», «гравець», «партнер», «сторона», «суб'єкт» міжнародних відносин.
3. Схарактеризуйте типологію та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин.
4. В чому полягають головні інтереси та цілі учасників міжнародних відносин?

Література:

Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2016. 472 с.

Бебик В. Сучасна глобалістика : провідні концепції і модерна практика : Навчальний посібник / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.

Гелд Д. Глобальні трансформації. Політика, економіка, культура / Д. Гелд, Е. МакГрю, Д. Голдблатт, Дж. Перратон. К.: Фенікс, 2020. 584 с.

Глобалізація і сучасний міжнародний процес: монографія / за заг. ред. Б. Гуменюка і С. Шергіна. К. : Університет «Україна», 2009. 508 с.

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.

Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.

Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.

Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.

Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.

Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition / G. Ritzer. Oxford, 2019. 606 p.

Rosenau J. N. Distant proximities. Dynamics beyond globalization. Princeton university press / J. N. Rosenau. Princeton and Oxford, 2003. 401 p.

Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F., Soderbaum, J. Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.

Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.

Тема 4. Видова структура та форми міжнародних відносин

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте видову структуру міжнародних відносин.
2. В чому головні особливості зовнішньополітичних відносин?
3. Наведіть головні класифікації зовнішньої політики.
4. Чому розвиток економічних відносин відбувається більш повільно у порівнянні з політичними?
5. Зробіть порівняльний аналіз ліберальної та протекціоністської економічної політики.
6. Схарактеризуйте стан сучасних міжнародних відносин у сфері культури.
7. В чому специфіка міжнародних відносин у сфері інформації?

Література:

Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.

Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.

Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.

Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.

Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.

Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.

Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition / G. Ritzer. Oxford, 2019. 606 p.

Rosenau J. N. Distant proximities. Dynamics beyond globalization. Princeton university press / J. N. Rosenau. Princeton and Oxford, 2003. 401 p.

Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F., Soderbaum, J. Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.

Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.

Тема 5. Проблема класифікації наукових концепцій. Теорії ідеалізму

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте принципи класичної школи теорії міжнародних відносин.
2. Зробіть порівняльний аналіз трактувань міжнародного аспекту в ідеалістичних політичних поглядах Платона та Аристотеля.
3. В чому полягає теологічна концепція Томи Аквінського?
5. Схарактеризуйте концепцію гармонійних безконфліктних міжнародних відносин Х. Гроція.
6. В чому полягає ідея Дж. Бентама про "обмеження сили" у міжнародних відносинах?
7. Доведіть, що засновником ліберального напрямку ідеалізму є Е. Кант.
8. В чому головні особливості теоретичних поглядів ідеалістів у 1920-1930-х роках?

Література:

Гнасеви́ч Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасеви́ч. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.

Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.

Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Основи теорії міжнародних відносин. Навчальний посібник / Л. О. Дорош, М. В. Здоровега, О. Я. Івасечко, У. В. Ільницька, О. В. Кукарцев, Ю. Р. Лемко, Ю. Я. Тишкун, Я. Б. Турчин. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 244 с.

Тема 6. Політичний реалізм

Питання до теми самостійної роботи:

1. Доведіть, що засновником засновником політичного реалізму був Фукідід.
2. Яким чином на подальший розвиток реалізму вплинула творчість Н. Макіавеллі?
3. Розкрийте сутність дефініції «природний стан» у міжнародних відносинах у творчості Т. Гоббса.
4. Схарактеризуйте роль права як регулятору міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля.
5. Розкрийте сутність концепцій про зовнішню політику у творчості М. Вебера.

7. Схарактеризуйте основи теорії політичного реалізму Г. Моргентау.
8. Зробіть порівняльний аналіз теоретичних концепцій Г. Кісінджера та Р. Арона.

Література:

- Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К. : Юніверс, 2000. 688 с.
- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Кісінджер Г. Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті. К.: Наш формат, 2017. 320 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Тема 7. Неореалізм та неолібералізм

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте теорії міжнародних відносин К. Волтца.
2. Якими є головні положення неореалізму у творчості Р. Гілпіна?
3. Зробіть порівняльний аналіз типів транснаціональної глобальної взаємодії у творчості Дж. Ная та Р. Кохена.
4. Розкрийте сутність радикального неолібералізму Ф. Фукуями.
5. Схарактеризуйте ідеї досягнення загального миру у творчості Г. Кларка та Л. Б. Сона.
6. Визначте головні напрями полеміки між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.

Література:

- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Горук А. Американські наукові бачення міжнародного порядку після завершення «холодної війни» // Історична панорама. 2010. Вип. 11. С. 99–127.
- Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Fukuyama F., The End of History and the Last Man, by Francis Fukuyama; Free Press, 418 p.
- Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. London : Routledge, 2009. 202 p.
- Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.

Тема 8. Системні теорії модернізму

Питання до теми самостійної роботи:

1. Розкрийте головні принципи модернізму.
2. Схарактеризуйте системні теорії міжнародних відносин.
3. Якими є головні положення Теорії зв'язку (linkage theories).

4. В чому головні особливості акторних теорій (теорій поля)?
5. Розкрийте сутність кризи теорії міжнародних відносин.

Література:

- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Горук А. Американські наукові бачення міжнародного порядку після завершення «холодної війни» // Історична панорама. 2010. Вип. 11. С. 99–127.
- Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.
- Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.
- Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.
- Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Тема 9. Теорії міжнародного середовища

Питання до теми самостійної роботи:

1. Зробить порівняльний аналіз теорій географічного детермінізму у творчості Ф. Ратцеля, А. Мехена, Х. Маккіндера.
2. Схарактеризуйте расово-антропологічні теорії Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа, Х. Чемберлена.
3. В чому головні протиріччя марксизму.
4. Зробить порівняльний аналіз неомарксистських теорій Е. Валлерстайна, С. Аміна, Р. Кокса, А. Франка.
5. Розкрийте сутність цивілізаційної теорії А. Тойнбі.
6. Якими є головні положення цивілізаційної теорії С. Гантінгтона?
7. В чому полягають особливості цивілізаційної теорії Е. Тоффлера?

Література:

- Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С. Гантінгтон ; пер. з англ. Львів : Кальварія, 2006. 474 с.
- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.

Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.

Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.

Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Hungtington SP, The Clash of Civilizations? In: Lechner FJ, Boli J, editors. The globalization reader. 4th ed. West Sussex: Wiley-Blackwell; 2012. 37–44.

Wallerstein I. Utopistics or historical choices of the twenty-first century / I. Wallerstein. New York: The New Press, 1998. 93 p.

Тема 10. Міжнародні системи

Питання до теми самостійної роботи:

1. Схарактеризуйте структуру міжнародних систем.
2. Розкрийте особливості ієрархії міжнародних систем та її найважливіші закономірності.
3. Схарактеризуйте типи міжнародних систем.
4. В чому полягають особливості та закономірності еволюції міжнародних систем?

Література:

Америка і Європа у сучасних міжнародних трансформаціях. Монографія. / Макаренко Є., Погорська І., Рижков М. та ін. К.: Центр вільної преси, 2016. 472 с.

Бебик В. Сучасна глобалістика : провідні концепції і модерна практика : Навчальний посібник / В. Бебик, С. Шергін, Л. Дегтерьова. К. : Університет «Україна», 2006. 208 с.

Вонсович О. С. Недоліки системи євроатлантичної безпеки у ХХІ ст. / О. С. Вонсович // Стратегічне партнерство в зовнішній політиці США, ЄС та країн латиноамериканського регіону: збірник наукових праць К., 2016. С. 25-34.

Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.

Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - ХХІ, 2019. 272 с.

Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.

Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.

Теорія міжнародних відносин. Міжнародні відносини та світова політика : навч. посіб. / [М. П. Требін, Л. М. Герасіна, В. Л. Погрібна та ін.]; за ред. М. П. Требіна. Харків : Право, 2016. 540 с.

Троян С. С. Вступ до теорії міжнародних відносин: Навч. посібн. / С. С. Троян; К: НМЦВО, 2000. 139 с.

Цимбалістий В. Ф. Теорія міжнародних відносин: Навч. посіб. / В. Ф. Цимбалістий. 3-тє вид., доповн. та випр. Львів: Новий світ, 2007. 360 с.

Шепелєв М. Теорія міжнародних відносин : Підручник / М. Шепелєв. К. : Вища школа, 2004. 622 с.

Ritzer G., Dean P. Globalization: Conceptualization, Origins, and History. 2nd Edition / G. Ritzer. Oxford, 2019. 606 p.

Rosenau J. N. Distant proximities. Dynamics beyond globalization. Princeton university press / J. N. Rosenau. Princeton and Oxford, 2003. 401 p.

Schultz M. Regionalization in a Globalizing World. A Comparative Perspective on Forms, Actors and Processes / M Schultz, F., Soderbaum, J. Ojendal. L. N. Y.: Zed Books, 2001. P. 250-266.

Steger M. B. Globalization : A Very Short Introduction / M. B. Steger. – 4th ed. Oxford, United Kingdom ; New York, USA : Oxford University Press, 2017. 148 p.

Тема 11. Міжнародні конфлікти

Питання до теми самостійної роботи:

1. Розкрийте сутність поняття «сила» як атрибут суб'єктів міжнародних відносин.
2. Схарактеризуйте явище рівноваги сил у міжнародній системі.
3. Визначте типи міжнародних конфліктів.
4. Якими є фази міжнародних конфліктів.
5. В чому є головні проблеми розв'язання воєнних конфліктів?

Література:

- Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К. : Юніверс, 2000. 688 с.
- Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
- Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
- Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Горобець І. В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років) / Горобець І. В. . К.: Міленіум, 2017. 418 с.
- Живко М. Міжнародні економічні санкції як форма стримування збройної агресії / М. Живко, О. Івацук // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини: Україна і світ в умовах воєнних викликів (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 73-76.
- Капітоненко М. Міжнародні конфлікти / М. Капітоненко. К.: Либідь, 2009. 352 с.
- Киридон А. Російсько-українська війна 2014-2022 рр. : екзистенційний вимір / А. Киридон, С. Троян // Матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції «Міжнародні відносини : Україна і світ в умовах воєнних викликів» (30 червня 2022 року). Суми, 2022. С. 82-83.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Лиман С. І. , Парфіненко А. Ю. Тимор і його команда : діяльність провідних акторів та міжнародних організацій щодо конфлікту в Тимор-Лешті // Україна та країни Східної та Південно-Східної Азії : досвід модернізації та перспективи взаємодії : Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з нагоди 75-річчя створення ООН (13 листопада 2020 року). Харків, 2020. С. 71-74.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Основи зовнішньої політики України: підручник / [Ю. В. Пунда, І. П. Козинець та ін.]. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2018. 240 с.
- Міжнародні відносини та зовнішня політика України : підручник. Ю. В. Пунда, І. П. Козинець, В. С. Клименко та ін. К. : НУОУ ім. Івана Черняховського, 2020. 328 с.
- Webel C., Galtung J. (Eds.). Handbook of Peace and Conflict Studies. N.Y.: Routledge, 2007. 406 p.

Тема 12. Мирне співіснування та міжнародна співпраця

Питання до теми самостійної роботи:

1. Порівняйте зміст понять «мирне співіснування» та «міжнародна співпраця».
2. Схарактеризуйте головні риси консервативної ідеології.
3. В чому полягають головні цінності консервативної ідеології?
4. Наведіть приклади найважливіших форм міжнародної співпраці.

Література:

- Арон Р. Мир і війна між націями / Р. Арон. К. : Юніверс, 2000. 688 с.
- Бернадський Б. В. Міжнародні конфлікти: курс лекцій / Б. В. Бернадський. К. : ДП «Вид. дім «Персонал», 2012. 366 с.
- Бжезінський З. Велика шахівниця. Львів ; Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2000. 236 с.
- Глобальна та національна безпека : підручник / за заг. ред. Г. П. Ситника. К. : НАДУ, 2016. 764 с.
- Горобець І. В. Процеси формування системи регіональної безпеки в Південній Азії (початок 1990-х – середина 2010-х років) / Горобець І. В. . К.: Міленіум, 2017. 418 с.
- Гнасевич Н. В. Опорний конспект лекцій з навчальної дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Н. В. Гнасевич. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 163 с.
- Капітоненко М. Теорія міжнародних відносин / М. Капітоненко. Чернівці: Книги - XXI, 2019. 272 с.
- Конспект лекцій з дисципліни «Теорія міжнародних відносин» / Укл. Чістякова І. М., Кубко В. П., Кудлай І. В., Кривдіна І. Б. Одеса: ДУ ОП, 2021. 223 с.
- Мальський М. Теорія міжнародних відносин : підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М. Мальський, М. Мацях. К. : Знання, 2007. 461 с.
- Парфіненко А. Ю.Балканський вимір європейської безпеки в світлі геостратегій ключових міжнародних гравців Сходу та Заходу / А. Ю. Парфіненко // Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2020. Т. 12. Вип. 1. С. 222-232.
- Khan S. Nuclear Weapons and Conflict Transformation: The Case of India-Pakistan / S. Khan. London : Routledge, 2009. 202 p.
- Nye J. Jr. Understanding Global Conflict and Cooperation: An Introduction to Theory and History (9th Ed.) / J. Jr. Nye, D. A. Welch. London : Pearson, 2013. 384 p.

3. Питання, задачі, завдання або кейси для поточного та підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів вищої освіти, для контрольних робіт, передбачених навчальним планом, післятестастійного моніторингу набутих знань і вмінь з навчальної дисципліни

ЗРАЗОК ТЕСТІВ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Назвіть методи дослідження, що застосовуються у теорії міжнародних відносин:
 - A. Експлікативні методи;
 - B. Конструктивні методи;
 - C. Прогнозні методи;
 - D. Правильними є варіанти A, B, C.
2. Засновником політичного реалізму вважається:
 - A. Фукідід.
 - B. Т. Гобс.
 - C. Г. Моргентау.
 - D. Г. Кісінджер.

ЗРАЗОК ЗАВДАНЬ ДЛЯ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет та завдання курсу.
2. Теорія міжнародних відносин у системі суспільних наук.
3. Структура, завдання та функції теорії міжнародних відносин.

4. Об'єкт досліджень міжнародних відносин.
5. Традиції вивчення теорії міжнародних відносин у вищих навчальних закладах України.
6. Проблема методу в дослідження міжнародних відносин.
7. Особливості теоретичного та емпіричного рівнів дослідження.
8. Поняття і категорії теорії міжнародних відносин.
9. Проблеми формування понятійно-категоріальної системи.
10. Загальнонаукові поняття і категорії.
11. Зміст поняття «учасники міжнародних відносин». Критерії учасництва.
12. Застосування понять «актор», «гравець», «партнер», «сторона», «суб'єкт» міжнародних відносин.
13. Типологія та функціональні особливості суб'єктів міжнародних відносин.
14. Інтереси та цілі учасників міжнародних відносин.
15. Видова структура міжнародних відносин. Проблема співвідношення видів міжнародних відносин.
16. Зовнішньополітичні відносини.
17. Міжнародні економічні відносини.
18. Міжнародні відносини у сфері культури.
19. Міжнародні відносини у сфері інформації.
20. Форми міжнародних відносин.
21. Значущість та сутність чотирьох великих дискусій.
22. Принципи класичної школи теорії міжнародних відносин
23. Міжнародний аспект в ідеалістичних політичних поглядах Платона та Аристотеля.
24. Відродженням ідеалізму у теологічній концепції Томи Аквінського.
25. Концепція гармонійних безконфліктних міжнародних відносин Х. Гроція.
26. Ідеї Дж. Бенґама про «обмеження сили» у міжнародних відносинах.
27. Е. Кант як засновник ліберального напрямку ідеалізму.
28. Теоретичні погляди ідеалістів у 1920-1930-х роках. Ідеалізм як система наукових поглядів на міжнародні відносини.
29. Фукідід як засновник політичного реалізму.
30. Становлення теорії реалізму у творчості Н. Макіавеллі.
31. «Природний стан» Т. Гоббса у міжнародних відносинах та обґрунтування «реалістичного погляду на міжнародну політику».
32. Роль права як регулятору міжнародних відносин у поглядах Г. Гегеля.
33. Питання про зовнішню політику у творчості М. Вебера.
34. Теорія «балансу сил».
35. Основи теорії політичного реалізму Г. Морґентау.
36. Політичний реалізм у теоретичних концепціях Г. Кісінджера та Р. Арона.
37. Теорії міжнародних відносин К. Волтца.
38. Постулати неореалізму у творчості Р. Гілпіна.
39. Типи транснаціональної глобальної взаємодії у творчості Дж. Ная та Р. Кохена.
40. Радикальний неолібералізм Ф. Фукуяма.
41. Ідеї досягнення загального миру у творчості Г. Кларка та Л. Б. Сона.
42. Полеміка між представниками неореалізму та неолібералізму та її значення для теорії міжнародних відносин.
43. «Біхевіористична революція» та принципи модернізму.
44. Системні теорії міжнародних відносин.
45. Теорії зв'язку (linkage theories).
46. Факторні теорії (теорії поля).
47. Криза теорії міжнародних відносин: раціоналізм і рефлексіонізм.
48. Політичні традиції як регулятори політичного життя.

49. Теорії географічного детермінізму та геополітика. Трактовки Ф. Ратцеля, А. Мехена, Х. Маккіндера.
50. Расово-антропологічні теорії Ж. де Гобіно О. Аммона, Ж. Ляпужа, Х. Чемберлена.
51. Марксизм і неомарксизм Е. Валлерстайна, С. Аміна, Р. Кокса, А. Франка.
52. Цивілізаційна теорія А. Тойнбі.
53. Цивілізаційна теорія С. Гантінгтона.
54. Цивілізаційна теорія Е. Тоффлера.
55. Поняття та структура міжнародних систем.
56. Ієрархія міжнародних систем та її найважливіші закономірності.
57. Типи міжнародних систем.
58. Особливості та закономірності еволюції міжнародних систем.
59. Поняття «сила». Сила як атрибут суб'єктів міжнародних відносин.
60. Явище рівноваги сил у міжнародній системі. Особливості процесу застосування сили
61. Проблеми дефініювання міжнародних конфліктів.
62. Типи міжнародних конфліктів.
63. Фази міжнародних конфліктів.
64. Проблеми розв'язання воєнних конфліктів.
65. Війна РФ проти України як виклик міжнародній безпеці та сучасному світовому порядку.
66. Проблеми наукового визначення та інтерпретації поняття «міжнародний порядок».
67. Зміст понять «мирне співіснування» та «міжнародна співпраця».
68. Цінності та основні риси консервативної ідеології.
69. Найважливіші форми міжнародної співпраці.

4. Завдання семестрових екзаменів

Зразок екзаменаційного білету

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

Семестр: 2

Форма навчання: денна

Рівень вищої освіти: перший (бакалаврський)

Навчальна дисципліна: **Теорія міжнародних відносин**

ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1

1. Представником радикального неолібералізму та автором концепції «кінця історії» був:

- А. З. Бжезінський.
- В. Г. Кісінджер.
- С. С. Гантінгтон.
- Д. Ф. Фукуяма.

Затверджено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства
Протокол №1 від 29 серпня 2022 року.

Завідувач кафедри _____ (Парфінєнко А. Ю.)
підпис

Екзаменатор _____ (Лиман С. І.)
підпис